Stiftsbladet

Folkekirken | Roskilde Stift | nr. 2 februar 2021 | 72. årgang

TEMA OM SAMSKABELSE

Middelalderfestival blev nøglen til samarbejde på tværs

Samskabelse - Et nøgleord for kirkens møde med omverdenen

Sommerhusgæster skal selv være med til at udvikle sommerkirken

Samskabelse: Når vi bærer vores tro ud af kirken

Tekst: Peter Fischer-Møller
Foto: Rune Hansen

Som kristne ved vi, at der kun er én Gud og skaber. Vi mennesker kan som en del af skaberværket være ansvarlige – og måske indimellem kreative – forvaltere. Så det er egentlig et besynderligt og ret misforståeligt ord, der de seneste år har sneget sig ind i det danske sprog: Samskabelse.

Jeg er ikke vild med ordet, men det, ordet peger hen på, er jeg til gengæld meget optaget af.

Når samtalen falder på kirke, tro og kristendom lyder det ofte: Tro er en privat sag.

Det udsagn peger i flere retninger.

Det kan betyde: Jeg har min tro for mig selv, det kan godt være, at jeg ikke går så meget i kirke og ikke kan sætte mange ord på min tro, men det er vel helt OK.

Det kan betyde: Jeg er ikke sådan én, som går rundt og prøver at pådutte andre min tro eller gør mig til af, at jeg er mere from end andre.

Det kan betyde: Troen har det fint inde bag kirkernes tykke mure og hjemmets fire vægge, troen skal ikke fylde for meget ude i samfundet.

Det kan der alt sammen være noget om. Og kristen tro er virkelig et personligt anliggende. Men det er mere end det. Kristen tro er ikke privat for mig selv alene, men den lever ved at blive delt. Sådan har det været fra begyndelsen. Jesus fik sin jødiske tro med sig fra Josef og Maria og sine landsmænd. I ord og gerninger fortolkede han den tro og delte den med sine disciple. Og hans liv, død og opstandelse blev den helt afgørende fortælling om Guds grænseløse og grænsesprængende kærlighed, som disciplene delte med hinanden og bar med sig ud i verden, så den er nået helt til os i dag.

Kristen tro udfolder sig i samtale og samliv. Den skubber til vores livsopfattelse og menneskesyn. Næstekærlighed bliver andet end et vagt begreb, når vi hører fortællingen om den barmhjertige samaritaner – og vi lader os invitere til at se situationen fra den overfaldne mands synspunkt. Det sætter tanker i gang og kalder på vores ansvar for verden og hinanden – også dem som ikke hører til vores privatsfære, og dem vi ikke er enige med.

Samskabelsen begynder, når vi bærer vores kristne tro med os ud af kirken. Når vi deltager i samtale og samarbejde ude i samfundet. Her, hvor vi sammen skal finde ud af, hvad vi kan og skal gøre ved ensomhed, integration, klimaet og mange andre fælles udfordringer.

Det her arbejde spirer frem og udfolder sig på mangfoldige måder i de her år. Et af de steder, jeg selv i praksis har oplevet det, er i forbindelse med de by- eller provstivisitatser, som vi fra stiftets side har taget initiativ til. Her inviterer vi menighedsrådsmedlemmer sammen med den lokale borgmester, kommunaldirektør, folk med ansvar for foreningsliv og erhvervsliv sammen og drøfter: Hvad kan kirken ønske sig af kommunen og foreningslivet, og hvilke drømme har man i de kommunale institutioner eller i erhvervslivet om, hvad kirken kan bidrage med i lokalsamfundet.

Stiftsbladet her sætter fokus på feltet.

STIFTSBLADET, FEBRUAR 2021

Udgiver: Roskilde Stift
Palæet, Stændertorvet 3A,
4000 Roskilde.
Tlf. 4638 1920
www.roskildestift.dk.

Følg Roskilde Stift på Facebook:
www.facebook.com/roskildestift

Ansvarshavende redaktør:
Otto Lundgaard
tlf. 4033 2127
e-mail: nol@km.dk

Journalist:
Rasmus Birkerod
tlf. 3027 2319
e-mail: rabi@km.dk

Roskilde Stifts
kommunikationsmedarbejder:
Sidsel Drengsgaard
tlf. 3033 9941
e-mail: smad@km.dk

Fotos: Steen Olsson, Signe Asbirk,
Rasmus Birkerod og Otto Lundgaard

Forsidebillede: Steen Olsson

Korrektur: Lisbeth Grønberg

Layout: Itkin grafisk/itkin.dk

Tryk: KLS PurePrint A/S
Papir: Pureprint Silk

Oplag: 2.700

Næste nummer af Stiftsbladet
udkommer ultimo marts 2021
Tema: Påske
Deadline: 15. februar

Himmelske Dage er ved at vokse frem 4
Et nøgleord for kirkens møde med omverdenen: "Samskabelse" 5
Samskabelse i kirken – sådan gør du 8
Samskabelse på sogneplan – erfaringer fra et bysogn 12
Alt i vores kirke er et resultat af samskabelse 16
"Der er vildt meget netværksarbejde" 20
Middelalderfestival blev nøglen til samarbejde på tværs 22
Sommehusgæsterne skal selv være med til at udvikle sommerkirken 29
Kirkens virkelighed og skolens virkelighed 32
Lærer: "Jeg er ret vild med de her skole-kirke-projekter" 37
Sygehuspræst producerer digital gudstjeneste med Region Sjælland 38

Vinterdigt – Hvad er livet? . . . . . bagside

cradle to cradle CERTIFIED
SILVER
PurePrint® by KLS
Produceret bionedbrydeligt
af KLS PurePrint A/S

Udvalgsarbejdet er godt i gang,
en "kommandocentral" er etableret.

HIMMELSKE DAGE er ved at vokse frem

Tekst og foto: Miriam Munksgaard, projektleder for Himmelske Dage i Roskilde

Sarah Ziethen, som er formand for ungeudvalget, viser på billedet en af de lokationer som skal være trækplaster for unge.

10 udvalg og indtil videre over 70 frivillige samarbejder med Lokalkomitéen om at skabe Himmelske Dage 2022, som afholdes i Roskilde i Kristi himmelfartsdagene den 26.-29. maj 2022.

Navne på oplægsholdere prioriteres. Artister til koncerter er ved at blive kontaktet. Middage på tværs af tro udvikles. Oplevelser for sjæl og ånd udformes, og mange andre tiltag er ved at vokse op af tegnebrættet.

Området omkring Roskilde Domkirke bliver omdannet til Mulighedernes Marked, hvor man kan besøge og opleve, hvordan virksomheder og organisationer blandt andet sætter bæredygtighed på dagsordenen. Man kan få inspiration med hjem, eller nye samarbejder kan opstå.

Børne- og ungeudvalget har inviteret alle børne- og ungdomsorganisationer med til at udtænke ideer. Målet er at skabe en festival, hvor unge får mulighed for både at skate, være debattør, opleve andagtsstunder og hænge ud med nuværende eller nye venner. Børn, og emner som interesserer børnefamilier, skal kunne drøftes i grupper i oaser, hvor børn oplever kristendommen og hygger sig med jævnaldrende.

Som deltager på Himmelske Dage kan man starte eller slutte dagen ved en af de mange andagter, som er ved at finde sin form. Intentionen er, at andagterne repræsenterer en bred vifte af kirkekulturer og favner det økumeniske landskab, så deltagerne har mulighed for at opleve forskellige traditioner.

For at gribe fremtiden bliver festivalen ikke blot levende i Roskilde, men også på diverse sociale medier og streamings-kanaler. Lokalkomiteen vil gerne gøre Himmelske Dage tilgængelig for dem, som ikke har mulighed for at komme til Roskilde.

Himmelske Dage i Roskilde har fået en "kommandocentral". Gråbrødre Kapel, med adresse på Store Gråbrødrestræde 12, er omdannet til arbejds- og mødested for Himmelske Dage. På hverdage tirsdag til torsdag vil man typisk kunne møde Miriam, som er projektleder, i kapellet. Eftermiddage og aftener håber Lokalkomitéen, at udvalg og andre, som har brug for et mødested i forbindelse med forberedelse af Himmelske Dage, vil gøre brug af det smukke kapel.

Set fra min stol som projektleder må jeg beundre den rigdom af kompetencer som frivillige, i alle udvalg, byder ind med. Himmelske Dage bliver en fantastisk festival, fordi frivillige kræfter sætter viden og hjertesag i spil.

Og der er brug for flere frivillige, som vil være med til at skabe Himmelske Dage – det skriver vi om i næste nummer af Stiftsbladet.

FAKTABOKS

Miriam Munksgaard, projektleder for Himmelske Dage, kan kontaktes på mail roskilde@himmelskedage.dk eller på mobil 2163 1210

467

DAGE TIL HIMMELSKE DAGE I ROSKILDE

GRIB FREMTIDEN
HIMMELSKE DAGE
Kirkefestival Roskilde
26.-29. maj 2022

Et nøgleord for kirkens møde med omverdenen:

"SAMSKABELSE"

Ekspert i samskabelse, Anne Tortzen, forklarer her, hvad samskabelse er – og hvad det ikke er. Hun ser et enormt potentiale i, at folkekirken samskaber

Tekst og fotos: Rasmus Birkerod

Nej. Samskabelse er ikke det samme som samarbejde. Det er meget mere end det, fastslår Anne Tortzen hurtigt og maner dermed en udbredt misforståelse i jorden.

Hun er forfatter til bogen *"Samskabelse af velfærd"* og er medredaktør på en bog, der sætter fokus på samskabelse i folkekirken, som udkommer til foråret.

BEGREBSFORVIRRING

Anne Tortzen har inviteret på kaffe og fortrinlige småkager i sit kontor midt på Frederiksberg. Hun bekræfter, at der ofte går begrebsforvirring i ordet samskabelse. Mange gode og nyttige projekter kan sagtens have været frugten af et værdifuldt samarbejde, uden det har noget med samskabelse at gøre.

Kan du give et par eksempler?

- Samskabelse er IKKE, når forskellige sogne samarbejder med hinanden. Samskabelse er IKKE, når en organisation på forhånd har defineret en opgaves mål og resultat fra start. Samskabelse er IKKE, når offentlige institutioner peger på fagfolk til at løse en opgave og inviterer nogen ind til at hjælpe til. Samskabelse er IKKE, hvis du leverer et produkt til en målgruppe, som passivt tager imod.

Hvad med to aktivitetsudvalg fra to nabosogne, der går sammen om at arrangere foredrag?

- Nej, der kan sikkert være tale om et fint samarbejde, men det er ikke samskabelse, slår Tortzen fast og uddyber:

BRUGEREN SOM MEDSKABER

- I samskabelse er borgerne eller brugerne ikke længere passive modtagere af en eller anden service. De har selv været med til at udvikle den. Samskabelse i det offentlige er, når befolkningen er aktive medskabere af velfærdsproduktionen, forklarer Anne Tortzen og understreger, at ved samskabelse tænker man på borgerne eller brugerne som mennesker med ressourcer. Hun giver et eksempel:

> *"Samskabelse er IKKE, når forskellige sogne samarbejder med hinanden.*

- Hvis vi taler samskabelse i forhold til sårbare borgere, så er fokus på, at de sårbare selv er med til at definere deres ønsker og behov. Udgangspunktet er med andre ord, at dem der skal bruge en service har en ressource, som der er brug for allerede i udviklingsfasen.

En væsentlig pointe med samskabelse er derfor, at borgerne inddrages gennem hele forløbet i udviklingen af en given service. Allerede fra idéudviklingen. Samskabelse er dermed modsætningen til den klassiske tanke om, at man i begyndelsen af et projekt laver en undersøgelse og et halvt år efter vender tilbage med en færdig løsning, som borgeren så kan gøre brug af eller ej, forklarer Anne Tortzen og fortsætter:

- Udgangspunktet for samskabelse er, at borgerne uanset baggrund er ressourcepersoner, som inddrages som aktive og ligeværdige stemmer. De bliver derfor naturligt inviteret længere ind i maskinrummet.

- Jeg tror, at samskabelse taler til det moderne menneske. Det giver indflydelse på noget meget konkret. Man skal ikke involvere sig i et 4-årigt bestyrelsesarbejde for at få indflydelse – man kan derimod involvere sig i et enkelt projekt, siger Anne Tortzen. Hun er medredaktør til en bog om samskabelse i folkekirken, der udkommer til foråret.

FAKTABOKS

Anne Tortzen

Uddannet cand.scient.pol., journalist og proceskonsulent

Ph.d.-grad fra RUC 2017, afhandling om samskabelse

Grundlægger og leder af Center for Borgerdialog

Rådgiver bl.a. kommuner om samskabelse, inddragelse og demokratiudvikling

Forfatter til en række bøger. Sidst: *"Demokratisk fornyelse – fire byer, der går foran"* (2020)

Medredaktør på bogen *"Skabelse og samskabelse: folkekirken på vej ud af skabet"*, der udkommer til foråret.

FAGLIGHED

Tortzen understreger, at samskabelse af den grund kræver et fokus på at skabe dialog på tværs af forskellige aktører og faglige forskelle.

- Samskabelse handler derfor også om at arbejde henover sektorgrænser, siger Anne Tortzen og giver et eksempel.

- Lad os sige, at et projekt handler om at tage fat på udfordringen med ensomhed blandt ældre, enlige mænd. Her kunne man sagtens se for sig, at fagfolk fra kommunen, folk fra kirken og målgruppen selv går sammen om at søsætte nogle initiativer, der skal hjælpe ældre, enlige mænd ud af ensomhed. Fagfolkene fra kommunen kan én ting og de fra kirken noget andet. Det afgørende er så, at de enlige mænd – målgruppen – selv er med allerede i ideudviklingsfasen.

Betyder det så i virkeligheden, at for eksempel en præsts eller socialrådgivers faglighed bliver mindre vigtig?

- Nej. Men i samskabelse vil man typisk bruge sin faglighed på en anden måde. I stedet for at komme med alle svarerne skal man bruge sin faglighed til at være undersøgende, understøttende og fungere som brobrygger.

GAVE

Anne Tortzen beskriver i den bog, der kommer til foråret, en tendens til, at kirken lukker sig om sig selv. Problemet er, mener hun, at kirken dermed kan ende med at blive irrelevant for det moderne menneske. Men ved at arbejde ud fra et mere samskabende perspektiv kan kirken begynde at se sig selv i en ny rolle.

- Så vil kirken kunne åbne sig og tage en meget mere aktiv og bidragende rolle ift. de samfundsmæssige udfordringer, vi har. Jeg tror på, at en af de megatrends, vi står overfor som samfund, er psykisk sårbarhed og ensomhed. Det er måske noget, vi kun har set starten af. Her vil kirken have rigtig meget at give i forbindelse med samskabelse.

- Vi kan se, at de offentlige institutioner flere steder har fået øje på kirken som en mulig samarbejdspartner gennem samskabelse. Det er en gave til kirken. For det giver kirken chancen for at genintroducere den åndelige og medmenneskelige dimension, som vi har underprioriteret i vores liv.

SAMSKABELSE I KIRKEN SÅDAN GØR DU

Fra biskoppens visitats i Odsherred Provsti i efteråret 2019.

Teologisk konsulent Anita Hansen Engdahl guider og peger på fordele og faldgruber, når kirken samskaber

Tekst: Anita Hansen Engdahl, Teologisk konsulent, Roskilde Stift
Fotos: Henrik Bundgaard Nielsen

"Alle gode gaver de kommer ovenned" synger vi i kirken til høst, men det er ikke alt i kirken, som helst skal komme top-down. Hvor det er godt at vide, at verdens opretholdelse, menneskers eksistens og frelse ikke beror på os selv, men er givet til os af Gud – så forholder det sig anderledes med alt det praktiske, som er rammen omkring vores tro og kirkeliv. Også her er noget givet "oven fra", nemlig fra folketing og de kirkelige ledelseslag og består af de love, ritualer og forvaltningsprincipper, som alle i folkekirken er nødt til at være fælles om, for at folkekirkemedlemmerne sikres deres rettigheder, og folkekirkens administration fungerer.

Men der er stadig masser af områder, hvor det vil være muligt for menighedsråd, ansatte og frivillige at gå i samarbejde med andre offentlige myndigheder, erhvervsdrivende, det øvrige civilsamfund og ikke mindst medlemmerne af menigheden og udforme noget nyt eller gøre noget bedre ved at skabe det sammen. Samskabelse er ikke svært, men det kræver, at menighedsråd og ansatte er enige om, at det er nyttigt, og at de vil investere i det og arbejde systematisk med det. Det kræver også, at man erkender, at den tid, hvor kirkens folk var de eneste lærde i sognet, er forbi. Menigheden i dag er veluddannede mennesker, som er vant til at få medindflydelse og bidrage aktivt til en bedre kvalitet overalt, hvor de færdes.

> *"Samskabelse er ikke svært, men det kræver, at menighedsråd og ansatte er enige om, at det er nyttigt, og at de vil investere i det og arbejde systematisk med det.*

SAMSKABELSE - SÅDAN GØR I

Ønsker menighedsrådet og de ansatte i kirken at arbejde med samskabelse, er der her en række gode råd til, hvordan I kommer i gang:

- Begynd med at sætte samskabelse på dagsordenen og få en god debat om, i hvilket omfang og på hvilke områder, man ønsker at sætte ind. Hvordan passer det med menighedsrådets øvrige målsætning, og vil man sætte ind på gudstjenesteområdet, inden for menighedsudvikling/mission, undervisning eller diakoni?
- Inviter dernæst repræsentanter fra mulige samarbejdspartnere ind til en samskabelsesdag. Fra sognet kan det være foreninger, netværk og institutioner, forretninger, turistattraktioner. Flere aktører går på tværs af sognegrænser: fx repræsentanter fra kommunen, museer, turistattraktioner, bibliotek og diakonale organisationer, og derfor er samskabelse meget velegnet til, at flere sogne går sammen om samskabelsesprojekter.
- På selve dagen skal kirken først og fremmest lytte til, hvilke forventninger aktørerne har til kirken og spørge, hvad de selv vil bidrage med. Menighedsrådet kan fortælle om kirkens årshjul og prioriteringer. Da samskabelse er særlig velegnet til problematikker, man ikke har løsninger på selv, kan menighedsrådet med fordel adressere sådanne problemer på dagen og høre, om andre vil være med til at finde løsninger på det. Fx "vi har opdaget, at mange børn i alderen 10-14 år kommer hjem med skolebussen og er alene i nogle timer. De mangler hjælp fra voksne om eftermiddagen til lektielæsning og aktiviteter. Vi har nogle lokaler at stille til rådighed, men vil høre om nogen vil være med til at finde løsninger på problemet", eller "Der bor mange fra

Ved samtalen under biskoppens visitats mellem folk fra byrådet og skolerne, kulturinstitutioner og interessegrupper, kirker og menigheder blev der, med provst Karin Bundgaard Nielsens ord, sat spot på alt det, vi deler, og de fælles anliggender, hvor vi med fordel kan trække på samme hammel til større glæde og gavn.

Østeuropa her. De mangler kirketilhørsforhold og fritidstilbud og relationer til danskere. Hvem vil være med?". Efter samskabelsesdagen kan rådet udvælge de projekter, som har størst potentiale.

- Husk at tage referat fra dagen så ingen gode ideer går tabt. Send referat ud til deltagerne og fortæl, hvad rådet har besluttet, at kirken vil gå videre med.

ANDRE AKTØRER KOMMER TIL

På samme måde som menighedsrådet håber på, at aktørerne møder op til kirkens samskabelsesdag, bør menighedsrådet være opmærksom på, når andre aktører byder ind og møde op der. Ofte har kommunen konsulenter, som har samskabelse som arbejdsområdet.

Kirken vil ofte erfare, at samskabelsesprojekter i sig selv fører til menighedsudvikling. Hovedparten af de mennesker, man skal samskabe med, er allerede medlemmer af folkekirken, men kommer sjældent til gudstjeneste og arrangementer. Når de får medansvar for kirkelivet, bliver de klogere på kirkens budskab, og de får lyst til at deltage aktivt.

Samskabelse er i sig selv også en måde at skaffe frivillige på. Ofte vil både kirke, institutioner, foreninger gerne have deres egne frivillige, og det bliver let til en konkurrence om de samme hoveder og hænder – ikke mindst i landsognene. Hvis man i stedet er fælles om arrangementer og projekter, er der pludseligt frivillige nok. Kirken får megen viden og kreativitet fra disse nye frivillige, og der er også potentiale for rekruttering af nye menighedsrådsmedlemmer blandt samskabelsesaktørerne.

GUDSTJENESTER OG UNDERVISNING

De fleste steder træffer præst(er) i samarbejde med menighedsrådet ikke bare alle beslutninger vedrørende gudstjenesternes placering og liturgi, men også om alt det der foregår forud for og efter gudstjenesterne. Ønsker man ikke at samskabe i forbindelse med søndagens højmesse, kan det være aktuelt at gøre det i forbindelse med alternative gudstjenestetyper. Ud fra et samskabelsesperspektiv drejer det sig ikke om, at kirken vil "tilrettelægge en gudstjeneste" for en af byens foreninger eller "hvem kan gøre noget for os, når vi skal have befrielsesgudstjeneste 4. maj?" Focus skal i stedet være samtalen om, hvad der er brug for, og hvad vi kan sammen. Måske ender dialogen med, at der ved byfesten er et samtalesalontelt, hvor præster, gymnasiepræster, museumsinspektører og bibliotekarer står for et arrangement om dannelse, eller at dagen slutter med et sangstævne med Grundtvigssalmer ledet af kirkens organist og alle kommunens kor. Måske fører dialogen til, at kirkens ansatte, spejderne, musikefterskolen og kommunens billedkunstskole går sammen om at tilrettelægge en række børne- og ungdomsgudstjenester eller et undervisningsforløb for minikonfirmander.

Som præst er det rigtig lærerigt og godt at have deltagere fra bibliotekets læsekreds som sparringspartnere på bibeltekster forud for prædikenskrivningen eller lade dem være med til at finde supplerende litteratur til foredragsrække om "det onde", hvor præsten bidrager med

FEM FORDELE

Indblik i menighedens trosforestillinger og ønsker

Løsninger af komplicerede udfordringer

Tværfaglig vidensdeling

Kvalitetsudvikling

Rekruttering af frivillige

FEM FALDGRUBER

De højtråbendes tyranni

Konflikt mellem faggrupper

Afgivelse af suverænitet

Øget arbejdspres på menighedsråd og ansatte

At tingene løber ud i sandet

det teologiske stof. Det er vigtigt at holde fast i, at man ikke skal oprette samskabelsesprojekt for at blive så mange som muligt; men derimod fordi man gerne vil have en bedre kvalitet. Men der er muligheder nok.

DIAKONI OG SJÆLESORG

Inden for diakoni er der oplagte muligheder for samskabelse, og det er traditionelt her, kirken har sin største ekspertise. Ældresagen, patient- og pårørendeforeninger, kommunens socialområde, plejehjem og distriktspsykiatrien, væresteder, andre kirkelige organisationer, asylcentre, beboerforeninger er oplagte aktører til samskabelse. På sjælesorgsområdet går mange aktører nu sammen om sorggrupper, og regionernes jordmodercentre skaber sammen med kirkerne samtaletilbud til gravide.

DET GRØNNE OMRÅDE

Kirkegårde og kirkejorder er oplagte arenaer for samskabelsesprojekter, og nogle kirker er gået i gang med at tænke på projekter om plantning af kirkeskov med plads til skov-børnehavebørn og arena til udendørs teaterforestillinger, gudstjenester og vielser i det fri. Her spiller bæredygtighed sammen med nye løsninger på konkrete udfordringer.

–

Ovenstående er blot nogle få eksempler for at vise, at mulighederne er uendelige; men tilrettelæggelsen af arbejdet med klar forventningsafstemning og klare rammer samt gensidig faglig respekt er forudsætningen for, at samskabelse lykkes. Man skal hverken bøje reglerne eller gå på kompromis med egen faglighed; men man skal omvendt være parat til at lade sig inspirere af andres fagligheder og ideer. Samskabelse kan være med til at sikre, at kirkens ledelse og fagpersoner hele tiden er i dialog med den menighed, de er sat til at tjene, og med til at sikre, at kirken bidrager til samfundsdebatten.

En af de største faldgruber ved samskabelse er, at det nemt bliver en legeplads for de højtråbende, de kreative og de handlekraftige. Menighedsrådet og kirkens ansatte skal derfor føle sig særligt forpligtet på at være talerør for de mange, som ikke selv tør lægge stemme til eller på anden måde få "den tavse viden" frem.

FAKTABOKS

LÆS MERE OM SAMSKABELSE

Center for Frivilligt Socialt Arbejde har for Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter udarbejdet en guide, der kan inspirere kirker og kommuner til at igangsætte eller styrke et samarbejde.

Find den på Center for Frivilligt Socialt Arbejdes hjemmeside https://frivillighed.dk/publikationer/inspirationsguide-til-samarbejde-mellem-kirker-og-kommuner

Anne Tortzen: *"Samskabelse af velfærd - Muligheder og faldgruber"*, Hans Reitzel Forlag, 2019

SAMSKABELSE PÅ SOGNEPLAN

ERFARINGER FRA ET BYSOGN

Hvordan fungerer samskabelse på sogneplan? Er der regler for, hvorfra initiativet skal komme? Er der grænser for, hvem der kan bidrage? Og hvad betyder de personlige relationer? Stiftsbladet har undersøgt sagen og er taget til Køge, hvor kirken har stor erfaring med samskabelse

Tekst: Otto Lundgaard
Fotos: Signe Asbirk og Mette Zeb Egemose Nielsen, Køge Sogn

Når du, kære læser, er godt i gang med at læse dette nummer af Stiftsbladet, så har vi netop fejret kyndelmisse. Corona-situationen har dog gjort sit til, at vi landet over ikke helt har kunnet gøre, som vi plejer, eller som vi har ønsket. Sådan er det også i **Køge**, hvor kyndelmisse hvert år bliver fejret den første fredag aften i februar – som et "lyspunkt for hele byen" – i forbindelse med den årlige kulturnat.

Selvom Kyndelmisse Køge Kulturnat i år mestendels måtte foregå online, så brugte vi på Stiftsbladet arrangementet som udgangspunkt til en samtale med sognepræst Signe Asbirk om samskabelse på sogneplan. Samtalen bragte os vidt omkring i sognelivet og lokalsamfundet.

KULTURNATTEN

- Jeg tænker, at der er forskellige niveauer med hensyn til, hvordan man kan samskabe, indleder Signe Asbirk.

- Det kan foregå på rigtig mange niveauer, hvor kulturnatten er et af dem. Her i Køge Kommune arbejder man, hvad man vel gør i alle kommuner, med en "overskrift", der hedder samskabelse, ved at understøtte de initiativer, der opstår rundt om i kommunen, og bruge ressourcerne på at få folk til at samskabe på tværs og få dem involveret.

- Her er det så relevant for os som kirke, at vi ikke ser andre institutioner og foreninger som konkurrenter og laver de samme ting som dem, eller at vi ikke ser kommunen som en død dyne.

Men måske mere som et flyvende tæppe?

- Ja, kald det bare det, smiler hun og pointerer:

- For mig kan der godt være en flydende overgang fra samarbejde til samskabelse. Det kan gå fra, at man starter med at koordinere, simpelthen. Så kan man gå videre til at få ideer sammen og planlægge sammen, også med hensyn til finansiering og reklamer. Og da er det vel dér, man begynder at tale om samskabelse, ikke?

> *Og det er også noget af det, som samskabelse kan: at de frivillige også får lov til at byde aktivt ind med noget, ligesom de, der kommer og er med på dagen, også snakker og selv kommer med noget.*

Oftest er det præsterne, der repræsenterer kirken, men derudover fremhæver Signe Asbirk menighedsrådets engagement i Kyndelmisse Kulturnat Køge. Det er således medlemmer fra menighedsrådet, som koordinerer i forhold til kulturnattens andre aktører, som sidder i møder med handelsstandsforeningen og erhvervsfonden Connect Køge, går med i den fælles annoncering og er tovholder på flere af kulturnattens aktiviteter i Køge Kirke. Blandt disse er cafésamtaler med kaffe og hjemmebagt kage i kirkens museum og tårnvandringer.

- Og så siger vi: jamen, okay, så byder vi præster og organister ind med det, som vi ligesom har forstand på som fx aftenandagt og koncerter.

- Kulturnatten har kørt i mange år, og det er godt, fastslår Signe, - for der er også nogle udfordringer omkring det, bl.a. den tid, det kræver. Derfor er det skønt, når der er

Rollespillere fra Sleipnir optræder uden for Køge Kirke under den årlige Kirkestrædefestival; gaden ses i billedets baggrund. "Sleipnir har deres ting i sognegården, så de er altid med på at være med, hvis vi laver noget," fortæller sognepræst Signe Asbirk. Foto: Henrik Bencke.

noget, der efterhånden er indarbejdet hos os, så der er fundet et fælles fodslag at arbejde ud fra.

Tilsvarende må det ses som et gode, når menighedsrådet, medarbejderne og de frivillige gennem deres engagement i et arrangement som kulturnatten samtidig lærer at arbejde bedre sammen og lærer hinandens stærke sider bedre at kende.

KIRKESTRÆDEFESTIVALEN

Det nyeste samskabelsesprojekt, som Køge Sogn har været med til at sætte i værk, er Kirkestrædefestivalen. Festivalen har navn efter gaden, hvor kirken og sognehuset ligger; det samme gør bl.a. biblioteket, et galleri, en børnehave og nogle af Køges kendte, gamle huse.

- Det handler om at løfte blikket, så jeg har meget gjort det at mødes med naboerne og have samtaler, svarer Signe Asbirk, da jeg spørger til, hvad der skabte festivalen. - Jeg synes, det har været et rigtig godt sted at starte i stedet for at starte oven fra helt oppe på kommuneplan, for det kan undertiden blive lidt tungt.

- Når man starter nede fra og spørger: "Hvem har lyst at være med, og hvem har noget at byde ind med?" - så kan det gå nemt, når man lader det drive af lyst og engagement. Og de, der ikke gider, - ja, de kan så bare lade være.

Alle gik sammen om idéskabelse, planlægning, gennemførelse, annoncering og finansiering, og sammenfattende er Kirkestrædefestivalen på nogle måder gået rimelig nemt, konstaterer Signe Asbirk. Arbejdet har tilsvarende ikke været helt så stort som i andre samskabelsesprojekter, kirken har været med i: - Vi idéudviklede og holdt os ellers inden for hver vores base, men under et fælles tema og fælles program.

Et andet fællestræk for Kirkestræde er de mange historier, der forbinder sig til gaden:

Billederne oven for og på side 13 er fra Natkirken i Køge Kirke, hvor Køge Ungdomsskole fremførte deres egen opsætning af "Sommerfugledalen". Inger Christensens tekster fyldte kirkerummet, og hvælvingerne dannede baggrund for de videoer, som eleverne havde skabt til opsætningen.

- På sidste års Kirkestrædefestival (i 2019 / red.) havde vi nogle af de lokale til at fortælle. Da var temaet "fortællinger", fordi vi det første år havde oplevet, at mange, der kom, var folk, der også havde boet i Kirkestræde og kendte mange historier som fx fra dengang, sognegården havde været slagterforretning, og der løb dyr omkring i Kirkestræde. Slagtersønnen, der er opvokset i det, der nu er sognegården, havde vi til at fortælle, og så fik vi menighedsrådet til at servere smagsprøver fra slagteren.

- Og det er også noget af det, som samskabelse kan: at de frivillige også får lov til at byde aktivt ind med noget, ligesom de, der kommer og er med på dagen, også snakker og selv kommer med noget. Man

er ikke bare passiv tilskuer, men er med i samskabelse dén vej med dem, der kommer, om så det er som publikum eller deltagere.

Også museet gik med i festivalen og holdt rundvisning, hvorunder flere af Kirkestrædes beboere åbnede portene til de mange, private gårdmiljøer, der ellers ligger skjult.

NATKIRKE

Hvad giver det jer som kirke at gå med?

- Ja, hvad giver samskabelse i det hele taget? Det er jo det, at vi alle trækker på det, som hinanden kan, bruger hinandens platforme og giver folk mulighed for at byde ind, så vi når bredere ud simpelthen, siger Signe Asbirk og tilføjer: - Man lærer sit sogn at kende, lærer folk at kende, man får inspiration og giver hinanden inspiration.

Til eksempel nævner Signe Asbirk naboskabet med biblioteket, hvor kirken har været indover i forbindelse med festivalen for visuelle fortællinger, kaldet Billedstrøm, men også ved udstillinger, børnekoncert, et lokalt "Mads og Monopolet"-setup og senest en debat om julen, hvor præsterne deltog.

- På den måde bruger vi hinanden og lærer hinanden bedre at kende. Kan vi finde ud af det sammen, så kommer der ro på, hvis der skulle opstå udfordringer. Det tager tid, når man skal skabe på tværs. Men det er også det værd.

- Man skal også være parat til, at der er nogle ting, der går skævt de første par gange, og så kan man rette op på det frem for at smide håndklædet i ringen med det samme. Det handler om at kunne sige: "Okay, hvad fungerede godt denne gang, hvad kunne være gået bedre, hvordan finder vi ud af det næste gang?" Så Kyndelmissenat og Kirkestrædefestival kører godt – nu.

Har I været ude for kritiske røster om, at kirken er gået med i andre arrangementer end, hvad kirken selv tilbyder?

- Det synes jeg faktisk ikke. Jeg synes, det er dejligt, når kirken går med, men det gælder om at lave noget, der er godt, slår Signe Asbirk fast og fremhæver de unge fra det lokale ungdomsspillested Tapperiet, som har arrangeret koncert i Køge Kirke, fx ved Natkirke-arrangementer.

- For de unge mennesker skal det, de leverer, være kvalitet. De tager det seriøst og ser det vel også som en ære at kunne få lov til at vise noget frem i kirkens rum. Så de gør sig umage. Vi har haft musikklasser fra Køge og Greve til at spille og synge i Natkirken, og MGK Sjælland har deltaget med egne numre. Køge Ungdomsskole har lavet videoer, der blev vist i kirkens hvælvinger, og de fremførte deres egen opsætning af "Sommerfugledalen" med tekster af Inger Christensen.

- Og vi har også haft den lokale bedemand og hans band "Blackbird Syndicate" til at spille til andagt i Natkirken. Er der nogen, der kender og respekterer rummet, så er det ham. Det gælder om at bruge de kontakter, man allerede har. Det kan da være nemmere at hyre et professionelt band, men det er vigtigt at få samarbejdet og vækstlagene plejet. Og det kan fint kombineres.

- Vi havde i Natkirken en professionel musiker, Jonas Breum, med et band, der havde sat musik til amerikanske dødsfangers sidste ord, nogle ret eksistentielle tekster. Elever fra Køge Ungdomsskole og MGK Sjælland sang kort, og på den måde kan professionelle og up-coming musikere skabe noget sammen, som er virkelig godt.

Hvordan så den anden vej rundt? Bliver I som kirke også inviteret med ud andre steder?

- Ja, fx på biblioteket, hvor vi har deltaget i debatter. Men i det hele taget: det koncept med at få kirken ud af huset, det tænker jeg, at vi skal mere til efter coronaen, afrunder Signe Asbirk ved at se frem.

Og mon ikke det flyvende tæppe finder kursen igen?

FAKTABOKS

KYNDELMISSE KØGE KULTURNAT

"Gennem årene har kyndelmissen været lyspunkt for hele byen – ganske passende, siden kyndelmisse betyder kertemesse eller lysenes messe."

"Den første vinterkulturnat blev afholdt i 1995 da Køge bibliotek, Køge Byhistoriske Arkiv, Køge Bio, Køge Kirke, Køge kommunale musikskole og Køge museum gik sammen om skabe arrangementet. Formålet var at: "tænde lys i mørket" og skulle i modsætning til sommerkulturaftenen, der tiltrak turister fra nær og fjern i forbindelse med Sjælland Rundt, være for byens borgere."

"I 1997 skiftede vinterkulturnatten navn til kyndelmisse. Kulturnatnavnet havde Køge overtaget fra Helsingfors, men efter at Roskilde og København også var begyndt at bruge navnet, mente man, at det var blevet for slidt. Igennem tiden har Kyndelmisse bl.a. budt på temaer som kaos, vand, forvandling og mange flere."

Citeret fra Køge Byhistoriske Arkivs facebookside.

Vi plejer at sige, at som kirke skal vi sende på både P1, P2, P3 og P4. Derfor er det vigtigt, at vi også har en kirke, der henvender sig til de 20-40-årige, siger provst Annette Bennedsgaard, Horsens Provsti.

Alt i vores kirke er et resultat af samskabelse

I Horsens har de skabt en ungdomskirke, hvor alle aktiviteter hviler på principperne bag samskabelse. Provst Annette Bennedsgaard fortæller om projektet

Tekst og fotos: Rasmus Birkerod

De kom ikke. Vi så dem ikke.

Ordene kommer fra provst Annette Bennedsgaard i Horsens Provsti. For så enkelt var det. Folkekirken i Horsens havde reelt ingen kontakt med aldersgruppen 20-40, som ellers udgør en tredjedel af befolkningen i midtbyen.

Annette Bennedsgaard byder velkommen i provstiets lokaler på 2. sal, et solidt stenkast fra byens rådhus. Hun har for ikke længe siden fået en titel mere på sit CV som ny formand for Provsteforeningen. Hun har et afdæmpet ydre, når hun taler. Ingen ivrig gestikuleren eller dramatiserende stemmeføring. Mere nøgternt konstaterende. Men hun efterlader ingen tvivl. Samskabelse er hjerteblod for hende. Ultimativt handler det om at give kirken flere kontaktflader til resten af samfundet og vise evangeliets relevans – også for dem, der føler sig frakoblet kirken.

> *Vi plejer at sige, at som kirke skal vi sende på både P1, P2, P3 og P4. Derfor er det vigtigt, at vi også har en kirke, der henvender sig til de 20-40-årige*

- Samskabelse er en tilgang, der kan bruges i enhver kirkelig sammenhæng, slår hun fast.

Hun skrev i foråret 2020 et masterprojekt om samskabelse, hvor hun blandt andet inddrog provstiets egne meget konkrete erfaringer med samskabelse. Her springer projektet med Getsemane Kirke i øjnene – en kirke, der er sat i verden for de 20-40-årige og hviler på principperne for samskabelse.

KIRKEN ER FOR DE ANDRE

Forhistorien kort. De tre kirker i Horsens midtby går sammen om at satse på at komme i kontakt med netop den målgruppe. Det sker ved,

at provstiudvalget sætter gang i en undersøgelse af målgruppens forhold til kirken og det at være frivilligt engageret. Undersøgelsen inddrager blandt andet en række studerende på den nærliggende professionshøjskole VIA University College, der er uddannelsessted for ca. 4.000 unge i byen.

Svarene var interessante.

- Et typisk svar var, at det kirken står for er godt, men at den er for nogle andre end mig. Det er altså en meget stor andel af medlemmer, der betaler kirkeskat, men som mener, at kirken er til for nogle andre, siger Annette Bennedsgaard og tilføjer, at undersøgelsen samtidig viste, at der faktisk var en interesse og åbning for at engagere sig i kirken, hvis det var "kirke på en ny måde".

Undersøgelsen bliver startskuddet til en ny måde at lave kirke på. De tre kirker i Horsens midtby går sammen om at ansætte en fælles præst til målgruppen. I jobannoncen tilbyder man en kirkebygning, nemlig byens gamle metodistkirke fra 1906 med bemærkningen:

- Kun fantasien sætter grænser, da vi ikke er bundet af fredningsbestemmelser og andre hensyn.

PLEJER ER DØD

Til gengæld må ansøgeren leve med en kirkebygning uden personale.

- Det var helt bevidst. Vi ville simpelthen sikre os, at der ikke var nogen til at sige, at sådan plejer vi at gøre, fortæller Annette Bennedsgaard. Hun tilføjer, at ansøgeren ikke skulle levere en prøveprædiken som normalt, men lave et videoopslag.

Den 4. februar 2018 blev Sarah Lodberg indsat som præst i den kirke, der fik navnet Getsemane Kirke. Her hviler alle aktiviteter i dag på principperne om samskabelse.

> *Alt på plakaten er et resultat af samskabelse, men fælles for alle aktiviteter er, at alt er blevet anderledes, end vi havde tænkt.*

- Samskabelse betyder jo, at borgerne selv er med til at skabe og ikke bare er passive modtagere. I tilfældet med Getsemane Kirke betyder det, at i stedet for, at vi med vores faglighed gætter os frem til, hvad slutbrugerne gerne vil have, så er slutbrugerne med allerede i planlægningsfasen, fortæller provsten.

KONTAKT MED FLERE

I Getsemane Kirke er det derfor brugerne selv, der har sat arrangementerne op. På aktivitetsplakaten for efteråret 2020 fremgik for eksempel 12 forskellige tilbud til målgruppen med titler som "Yoga med Vibe", "Bøger & Bobler", "Talks", "Barselshøjskole" og "Workshops med Lone Landmand og Søren Kvist".

- Alt på plakaten er et resultat af samskabelse, men fælles for alle aktiviteter er, at alt er blevet anderledes, end vi havde tænkt, siger Annette Bennedsgaard.

Det ser jo fint ud som et kulturtilbud, men hvor er kirken og evangeliet i de her tilbud?

- Præsten skal gøre rede for, på hvilken måde en given aktivitet forkynder evangeliet. Det ligger fast. Tag eksemplet med det madlavningsarrangement, hvor den økologiske Lone Landmand og Søren Kvist

Plakaten med Getsemane Kirkes aktivitetstilbud i efteråret 2020. Alle aktiviteter er et resultat af samskabelse, hvor brugerne aktivt er med i tilrettelæggelsen allerede fra ideudviklingsfasen.

- Samskabelse betyder ikke nødvendigvis, at slutproduktet bliver anderledes. Men måden kagen er bagt på er fundamentalt anderledes, siger provst Annette Bennedsgaard.

er med. Her vælger vores præst at sætte en evangelisk ramme om aktiviteten, hvor hun indleder med et oplæg om mad i bibelen og Guds skaberværk.

- Men når det er sagt, så er selve defineringsretten meget central. Med samskabelse må vi forstå, at kirken her deler bevidst ud af "magten". Kirken har selvfølgelig bremsen, men det er en selvstændig værdi, at det ikke står støbt i beton, hvordan det her skal se ud. Og når vi evaluerer en aktivitet, så er det nye jo også, at evalueringen foretager vi nu med andre end os selv. Alt sammen betyder, at vi nu pludselig er i kontakt med mange andre end os selv, understreger Annette Bennedsgaard.

SAMKLANG MED SAMTIDEN

For Annette Bennedsgaard rummer selve det at arbejde med samskabelse også en væsentlig teologisk pointe. For kirkelighed skal rime på virkelighed, rimer hun, og hvis kirken skal være i samklang med evangeliet, så forudsætter det, at den er i sync med vores samtid. Det fremgår også af hendes master om samskabelse, hvor hun blandt andet skriver følgende:

> *Jeg ønsker, at kirken organiseres, så vi farves af samskabelse, hvor slutbrugernes perspektiv har en afgørende rolle fra a til z.*

- Jeg er optaget af, at kirken skal prioritere sine ressourcer, så kirkens ydelser set fra slutbrugernes perspektiv er relevante. Jeg ønsker, at kirken organiseres, så vi farves af samskabelse, hvor slutbrugernes perspektiv har en afgørende rolle fra a til z.

Det er pointen. Det er den tilgang til at være kirke, der giver mening for provsteforeningens nye formand, Annette Bennedsgaard.

Så giver hun formålet med samskabelse lige et svirp mere, så vi kan forstå det.

- Flere af dem, der i dag kommer i Getsemane Kirke ville føle sig frakoblet ved en højmesse. Det kan vi ikke forholde os passivt til. Hele opgaven for os som kirke går jo ud på, hvordan vi kan være med til at skaffe rum i vores by, hvor mennesker kan finde ind i den væren, der siger os, at vi er altid allerede elsket – og som omvendt viser os, at vi er totalt forpligtet fra først til sidst. Det skal vi som kirke sætte i spil, og det kan samskabelse hjælpe os med.

Præsten i Getsemane Kirke, Horsens:

"Der er vildt meget netværksarbejde"

Tekst og foto: Rasmus Birkerod

Præsten Sarah Lodberg foran Getsemane Kirke i Horsens, kirken for de 20-40-årige.

Det minder mest af alt om en driftig iværksætters opstartsvirksomhed. Masser af gule post-it, et whiteboard med noter, løse papirark spredt ud på et langbord, spredte kaffekopper og et par åbne bærbare computere.

Men det er det ikke.

Det er præstens kontor. Vi er i kælderrummet under Getsemane Kirke midt i Horsens. En rødstensbygning fra 1906, som tidligere var kirke for byens metodister. I dag er den kirke for de 20-40-årige, hvor præsten Sarah Lodberg blev indsat for to år siden.

- Der er vildt meget netværksarbejde, siger hun med et stort smil og lader forstå, at det passer hende glimrende.

- Folk kommer ikke af sig selv her. I andre sogne kommer folk jo automatisk til dåb, vielser og begravelser. Det er ikke en given ting her. Så det er med at være opsøgende, siger Sarah Lodberg, der lægger en del af sit netværksarbejde omkring professionshøjskolen VIA University College, der har omkring 4.000 studerende i byen.

FAGLIGHED

Getsemane Kirke hviler på principperne om samskabelse. Det vil sige, at brugernes medindflydelse helt fra ideudviklingsfasen er central. På samme måde er det brugerne, der definerer aktiviteterne i kirken.

Getsemane Kirke hviler på principperne om samskabelse. Det vil sige, at brugernes medindflydelse helt fra ideudviklingsfasen er central.

Hvordan kommer din faglighed som præst i spil?

- Fagligheden har i mit tilfælde været noget, der faktisk ikke var defineret på forhånd. I andre præstestillinger er der en rolle at træde ind i. Her var der ingen rammer, der var givet på forhånd. I dag er det sådan, at hver gang vi har et arrangement, så stiller jeg mig op og byder velkommen og siger, at jeg er præsten. Min opgave er at fortælle, hvorfor vi laver det her arrangement som kirke, og hvorfor det ikke bare er et almindeligt aftenskolekursus, siger Sarah Lodberg.

Hun oplever, at hendes faglighed nu for alvor begynder at blive efterspurgt her, hvor Getsemane Kirke har eksisteret i to år.

- Nu begynder spørgsmålene at komme. Folk spørger: Hvordan er det nu med kristendommen? Kunne man ikke lave kristendom for begyndere? Kunne du ikke give os de 10 vigtigste skrifter i Bibelen? Alt det kommer nu, hvor der er et tillidsforhold mellem brugerne og mig.

PROCESSEN VIGTIGERE END PRODUKTET

Sarah Lodberg gør opmærksom på, at selvom Getsemane Kirke hviler på principperne om samskabelse, så er det ikke sådan, at kirkens tilbud nødvendigvis er ret meget anderledes.

Pointen er, at det er måden, aktiviteterne kommer i stand på, der er fuldstændig forandret.

- De andre kirker har jo meget af det samme. De har også bogklubber og fællesspisning. Men det, at målgruppen selv har arrangeret aktiviteterne gør, at de unge føler, at det er deres kirke.

- På tilsvarende vis er samskabelse og oplevelsen af medbestemmelse også vigtig i forbindelse med de kirkelige handlinger, siger Sarah Lodberg. For eksempel fik hun en henvendelse fra et ungt par, der ville giftes. De var tilsyneladende i et dilemma. For de kunne ikke se sig selv blive gift i en traditionel kirke, men rådhuset var heller ikke sagen, for de ville jo faktisk gerne kirken.

- Så de ville gerne giftes her i Getsemane. Jeg fortæller dem, at de er med til at bestemme, hvordan brylluppet skal fungere i kirken. Vi har jo et kirkerum, som vi sådan set kan bruge, som vi vil. Så sker det jo rent faktisk ofte, at brugerne er meget traditionelle og konservative, når det kommer til stykket. Men pointen er, at det er følelsen af, at man er med til at bestemme, hvad der skal ske, det gør hele forskellen for de unge, siger Sarah Lodberg.

PRÆSTEN ER KIRKEN

Helt grundlæggende har Sarah Lodberg gjort sig den erfaring, at hendes blotte tilstedeværelse er forudsætningen for at kunne være kirke.

- Det jo helt vildt at sige, og det giver bestemt ikke særlig god teologisk mening! Men min oplevelse er, at folk tænker, at kirken er, hvor præsten er. Det er sådan, folk ser det. Jeg repræsenterer kirken. Hvis jeg ikke er der, så er kirken der heller ikke, siger Sarah Lodberg.

FAKTABOKS

Sarah Lodbergs favoritcitat fra Bibelen:

Hvem af jer kan lægge en dag til sit liv ved at bekymre sig?

Lukasevangeliet, kapitel 1

FAKTABOKS

Sarah Lodberg, 35 år.

2013: Uddannet teolog fra Aarhus Universitet.

Studerede undervejs i Indien, Libanon og Tyskland.

2013-2017: Landssekretær i DKG (Danmarks Kristelige Gymnasiastbevægelse)

Gift og mor til et barn.

MIDDELALDER-FESTIVAL BLEV NØGLEN TIL SAMARBEJDE PÅ TVÆRS

I Ringsted fandt kirken, museet og kommunen, foreningerne og de frivillige kræfter for alvor hinanden, da man gik tilbage i tiden og mødtes i middelalderen. En af ildsjælene fra Historiens Hus, Anette Månsson, fortæller om, hvordan de gode folk i Valdemarernes by skabte liv i en mørk middelalder. Samt i den fortsatte samskabelsesproces

Tekst: Otto Lundgaard
Fotos: Steen Olsson og Otto Lundgaard

Forestil dig, at du går hen over torvet i en midtsjællandsk købstad en sommerhed lørdag i august. Torvets butiksfacader er de gængse fra vores tid og lokalmiljø: banker, cafeer og en enkelt frisør. Der er ikke meget party i provinsen over det, og du er tæt på at overveje at finde bilen og trille hjem, da du med ét vågner og - ja, undskyld udtrykket: står og glor. For hvad *er* det for et cirkus, der har slået sine telte op ovre ved den gamle kirke?

Forestil dig, at du nærmer dig og undrende iagttager, hvordan hele området omkring kirken er omdannet til en by med markedstelte og -boder, der sælger brugskunst af enhver slags, med spise- og udskænkningssteder, værksteder og gøglertelte. Et parklignende område har fået indrettet ridebane, endda med en kongelig loge i den ene ende. Lige med ét bliver du mødt af en midaldrende mand, der iført en gammeldags, rødlig bondedragt med hue kommer trillende med en kærre med pindebrænde. “Guds fred!” hilser han venligt, og du opdager, at du nikker igen, uagtet du aldrig har set ham før.

For den sags skyld har du heller aldrig set en procession magen til den, der nede fra de flotte telte i parkområdet træder frem ad grusstierne og videre hen over broen.

En konge og hans dronning ledsaget af den høje biskop samt hofdamer og hirdmænd, kirkefolk og herolder er på vej op mod kirken, alt imens en herold melder til folket om at gøre plads for Kong Erik Plovpenning og hans følge. Folket hilser, og et ældre kvindfolk maser sig ind på dem, du står ved siden af, og hvisker og tisker om den mørke, skumle Lave Gudmundssøn, der fra sin plads bagest i følget lurer på kongen. Hvad mon han har i sinde?

Forestil dig, at du følger trop og går med ind i kirken. Den er heller ikke til at kende igen. Undskyld, men ... *her er jo liv!* Mens den kongelige procession hilses ærbødigt af sortklædte benediktinernonner og en gråklædt franciskanermunk, genlyder rummet af middelalderlig musik, som tre kofteklædte kvinder spiller fra korbuen. Børn søger efter poster på skattejagt i kirken; et sted males ikoner, et andet sted spilles brætspil. Et opslag forkynder, at klokken fem vil der være latinsk vesper ved et nonnekor og to præster, henholdsvis en af de lokale og en fra byens katolske kirke.

Forestil dig så, at du tror, at du vågner til sidst – men i stedet opdager, at den er god nok.

Du *er* til middelalderfestival i Valdemarernes by, **Ringsted**.

OVERSKUDDET FRA SOMMERSPILLENE

Anette Månsson er historiker og arbejdede fra 2005 til 2020 på Ringsted Museum og Arkiv, også kendt som Historiens Hus, i dag en del af Museum Vestsjælland. Oprindelig var hun ansat som arkivleder og souschef, men det skulle hurtigt vise sig, at hun evnede at skabe nye netværk og nye produkter samt række hånden ud til lokalsamfundet på mange måder. Det er af samme grund, jeg har mødt hende til en snak om, hvad det var, der skabte de seks middelalderfestivaler, der har været holdt i byen; en syvende, der i fjor skulle have fejret Sct. Bendts Kirkes 850-års jubilæum, blev parkeret i den massive flyttekasse med skiltet *"Aflyst i 2020 – udsat til 2022"*.

Ideen til Ringsted Middelalderfestival opstod i Historiens Hus, men interessant nok forårsaget af organisatoriske udfordringer. For museet og arkivet manglede simpelthen penge til den sammenflytning, der skulle give stordriftsfordele men også noget så enkelt som et nærmiljø på arbejdspladsen.

- Vi skulle være et Historiens Hus, men boede i to forskellige huse, fortæller Anette. - Så vi ville gerne gøre et eller andet for at gøre politikerne opmærksom på, at hvis man laver et Historiens Hus, selv i en så lille og hyggelig by som Ringsted, så kommer der noget ud af det, som er større end det, arkivet og museet hver for sig kunne opnå.

Muligheden for at lave noget større meldte sig, da byens engang velbesøgte lokalhistoriske egnsteater "Sommerspil" gik ind efter nogle år med krise og mangel på interesse. Sammen med kollegerne Kirsten Henriksen og

Middelalderfestivalen åbner fredag eftermiddag ved tingstenene, nord for Sct. Bendts Kirke. Det er skik og brug, at borgmesteren – Henrik Hvidesten, som her er fotograferet sammen med Anette Månsson – bliver afbrudt i sin velkomsttale af middelalderkonger, dronninger og biskopper, som erklærer, at "Nu skal vi i kirke!", og så er der ellers optog ind i kirken. Middelalderen er blevet til nutid, scenen er sat, og alle er med fra første færd.

Bjørn Mølgaard begyndte Anette Månsson at lægge de første planer for en middelalderfestival:

- Vi sad jo dér på det lille museum og arkiv, som var presset på driften; vi havde ingen penge til at starte noget som helst op, mindes Anette, - men vi havde da ideerne og virketrangen, så vi gik da i gang og besøgte bl.a. Horsens Middelalderfestival, hvor vi fik mange ideer, skrev ned og tog billeder, og uha! – der var rigtig mange ting, vi tænkte, at de gjorde rigtig godt.

Et forretningsudvalg blev nedsat og fik foretræde for byrådet, der havde udbudt 200.000 kr. til dem, der på frivillig basis ville påtage sig ansvaret for at tage over for sommerspillene. Byrådet sagde ja til ideen, kulturudvalget stillede beløbet som underskudsgaranti, - og så havde vi pengene som løftestang til at komme i gang med, fortæller Anette Månsson.

Midlerne, der havde været øremærket sommerspillene, skulle endda vise sig ikke at være det eneste, som man fik med fra det nedlagte egnsteater. En januaraften i 2009 blev det største udstillingslokale i Historiens Hus fyldt til sidste ekstraplads med 60 interesserede, der havde imødekommet et opslag i lokalavisen om frivillig hjælp.

- Det er jo ikke bare sådan, at der kommer 60 mennesker hoppende for at hjælpe dig, ler Anette Månsson og genkalder sig glæden over interessen og ånden, alle bragte med. - Men vi havde jo ramt rigtigt! Det har jo været overskuddet af sommerspillet – de frivillige, der stadigvæk elskede det og vidste, at det var dejligt at være med til. I løbet af de første to år, da vækstede vi op til 100 frivillige, og det har vi sådan set holdt hele tiden.

DEN LOKALE HISTORIE SOM BÆREKRAFTEN

Med underskudsgaranti og frivillige kræfter i ryggen rakte man armene ud mod eksterne samarbejdspartnere. Museets kulturinstitutionskolleger bakkede med Anette Månssons ord op i det omfang, de havde noget at byde ind med; bl.a. blev projektets kommunikation lagt godt i hænderne på en medarbejder fra bibliote-

En del af det kongelige optog på vej fra Ringsteds gader til Middelalderbyen omkring Valdemarernes kirke for at møde folket.

Til venstre i billedet Dronning Berengaria sammen med Kong Valdemar II, der har kaldt sine tapreste riddere til korstog mod Estland, hvor han skal vinde sit tilnavn, Sejr. Bag dem ses den i sandhed høje biskop ledsaget af et par af kirkens folk, og til højre i billedet medlemmer af den italienske flagkaster- og musikertrup fra Fornovo di Taro.

Anette Månsson forrest i billedet fortæller:
"Jeg kan huske, at der var en gæst, der spurgte, om han måtte tage et billede af Prins Knud. Prinsen talte jo ikke med pøbelen, men han havde en page, så prinsen sagde "Hvad siger manden?", og så svarede gæsten "Jeg vil gerne male et billede af prinsen, hvis jeg må?". Og så pagen hen til kongen, som svarede "Nej, det har vi søreme ikke tid til!" "Jamen, det går meget hurtigt, han er en meget hurtig maler, herre konge!" - "Ja, så lad gå!" Og så stillede prinsen sig ellers i positur, og gæsten hev sin mobiltelefon frem og tog et billede – og prinsen bliver jo bare stående, han tænker, han skal males, ikke? Så måtte gæsten sige "Jeg er færdig", og så udbrød prinsen, at "Ja, det var hurtigt!" og defilerede ellers videre."

ket. Dertil indløb der positive svar fra flere lokale foreninger som fx spejderne, der blev en fast bestanddel af festivalcrewet.

- Spejderne så sig selv meget i det her, fortæller Anette Månsson og påpeger dermed selve det lokale som bærekraften i middelalderfestivalen. - Vi var ret sikre på, at det skulle være den lokale historie med udgangspunkt i Valdemarerne. Det skulle ikke bare være Danmarks middelalderhistorie, det skulle være Ringsteds.

Derfor tog man kontakt til Ringsted Sogn, i første omgang den af præsterne, som man i forvejen kendte, Hanne Vesth.

- Hanne syntes, det lød spændende, men kunne selvfølgelig ikke selv beslutte, at sådan en stor ting skulle ind og sprede sig i kirken. Det var ikke rigtig set før, smiler Anette. - Der havde været et forsigtigt samarbejde, hvor museet havde fået lov til et par omvisninger i Sct. Bendts Kirke og fortælle om historien, kongerne og klostret, samt give en hånd med ved en udstilling. Så der var jo en åbning, kan man sige. Og så kommer der sådan en spradebasse som mig og siger: "Skal vi ikke gøre noget, som er rigtig meget vildere?!"

Anette Månsson husker, at det bestemt ikke føltes som nogen let sag at fremføre over for et menighedsråd, der nærmest sad med armene over kors.

- Jeg tænker, at menighedsrådet sad med opfattelsen af, at kirken skulle ligne sig selv og være et sted, hvor man kunne komme og være tryg i det, man kendte. Jeg har også tit tænkt, at jeg gerne ville have vidst mere om kirken og kirkens liv, før jeg gik ind til det møde. Måske kunne vi selv have kommunikeret bedre om, hvad det var, vi var i gang med – også over for kirkegængerne, som jeg godt tror, jeg tør sige: blev noget overraskede.

KIRKENS VIGTIGE PLACERING OG ROLLE

Menighedsrådet lod det komme an på en prøve, og mere end det. Allerede ved den første middelalderfestival var der flere menighedsrådsmedlemmer, der havde meldt sig blandt de mange frivillige, som i et par timer trak i benediktinermunke- eller nonnedragt for at tage del i kirkens liv. Andre trak i særk og solgte lerskåle med brændenældesuppe i en bod foran kirken. Thi det er et autentisk præg ved middelalderfestivalen, at selv maden er tidssvarende; et krus kaffe og en bakke pommes frites må man derfor nøjes med at drømme om.

Oprindelig bød Sct. Bendts Kirke ind med opdagelsesskattejagt for børnene, et par koncerter for middelaldermusikensembler samt en middelaldertemagudstjeneste ved de messehagelklædte præster, men: - Kirken endte jo med at påtage sig flere og flere aktiviteter, netop fordi alle blev så glade for det her koncept, fortæller Anette Månsson. - Til sidst havde vi nærmest svært ved at få hele programmet til at passe.

Og meget er kommet til. Med tiden har kirken også dannet rammen for tidebønner på latin og dansk, pilgrimsandagter, et par bryllupper (parrene var klædt i middelalderdragt, vielsesritualet var det nuværende), dukketeater samt historiske udstillinger og retræteposter med lys og vandkunst. Alt sammen henover den weekend, en middelalderfestival løber. Og løber stærkt.

Et er, at kirken er den eneste autentiske middelalderbygning, der inddrages i festivalen. Men hvorfor var det vigtigt at få kirken med?

- Vi ville gerne skabe en rekonstruktion i virkeligheden af historien, fastslår Anette Månsson. - Og det har været så fantastisk at få lov til at genåbne kirken og tilgængeliggøre historien, genskabe den.

- Det, som adskiller Ringsted Middelalderfestival fra de øvrige festivaler rundt om, er kirken og dens indhold. Dette, at kirken er med i det liv, middelalderen kendes på. Og så er der det her med, at vi placerer historien dér, hvor det skete, med udgangspunkt i Valdemarerne og deres historie.

FAKTABOKS

"VI REJSER JO DE GAMLE KONGER OG DRONNINGER FRA DERES GRAVE"

Blandt personerne fra kongeslægten, som er begravet i Sct. Bendts Kirke og har været genstand for et tema i Ringsted Middelalderfestival, kan nævnes Valdemar den Store, Knud den Sjette, Valdemar Sejr, Dronning Dagmar, Dronning Agnes og Erik Plovpenning.

- Vi rejser jo de gamle konger og dronninger fra deres grave og lader dem gå rundt blandt publikum, lave små optrin og interagere. Det er fint at høre om kongerne ved en rundvisning, men det er noget andet at stå ansigt til ansigt med kongen og at gå i knæ for ham, når han passerer forbi, erklærer Anette Månsson, da talen falder på festivalernes levendegørelse af de kongelige, som – ellers – ligger begravet i Sct. Bendts Kirke.

Denne vitale del af festivalen er lagt i hænderne på skuespillertruppen "Dei Gratia", som er lokale amatører, der i samarbejde med festivalledelsen også vælger den historiske begivenhed, som skaber festivalens tema. Fx Dronning Dagmars død eller Kong Valdemars sejr i

Alle kan melde sig som frivillige, som her: til at give middelalderkirken liv i et par timer. Benediktinermunke- og nonnedragten er syet efter originaltegningerne. Her Broder Per og Søster Hanne, i 2016 menighedsrådsformand og sognepræst i Ringsted Sogn.

slaget, hvor Dannebrog dalede ned fra himlen – en begivenhed, der også blev markeret ved deltagelse af en italiensk flagkaster-trup.

Det er skuespillerne, der åbner og afrunder festivalen med historiske optrin, der samler folket i kirken, ligesom skuespillerne blander sig med folket og sammen skaber ånden i festivalen. Ikke alene, når de indtog deres pladser i kongelogen ved ridderturneringen i Klosterlunden og gik i procession til kirken i forbindelse med en retssag, men også når de var til stede og henvendte sig til folk.

- Jo mere vi, der var i dragt, spillede – jo mere kunne man se en del af publikum spidse ører og prøve at lege med, genkalder Anette et minde. - Skuespillerne fangede hurtigt, at de ikke bare skulle spille for sig selv; de skulle også trække folk med ind i legen, så de hele tiden helt personligt fik en oplevelse af historien. Det koncept fik vi udviklet rigtig godt.

VENNER AF HUSET

Nu sidder vi her 11 år – eller 850 år – efter og ser tilbage. Hvis vi tager nutidsbrillerne på, hvad har middelalderfestivalen givet, synes du?

- Hvis vores formål dengang var at bevise for vores politikere og vores egen forvaltning, at vi havde musklerne, ideerne og virketrangen til at skabe noget, som var lidt "out of the ordinary", så synes jeg, det lykkedes. Historiens Hus lykkedes endda med endelig at få lov til at flytte sammen, erklærer Anette Månsson.

- Men en idé, vi udviklede, var, at vi gerne ville skabe mødesteder for folk. Skabe mulighed for samvær og vel i virkeligheden det, vi i dag kalder samskabelse. Og det synes jeg i høj grad, vi har gjort.

I relation til kirken har festivalarbejdet ført til – netop: relation. Der er sat ansigt på museets og kirkens medarbejdere, og Anette Månsson nævner som eksempel, at samarbejdet med kirketjenerne fungerer fra det øjeblik, hun eller en kollega viser sig i kirken.

- Nu er vi i den grad venner af huset. Ligegyldigt hvilken medarbejder, jeg møder, så virker de som at være glade for at se mig, og det er gengældt.

Et arbejdsfællesskab, hvad enten det er internt eller eksternt, opstår sjældent ud af det blå. Men når der er en ånd at bygge på, et projekt at se tilbage på, men også frem imod, så bærer arbejdet i sig en løn, der ikke lader sig vurdere.

- Ringsted Middelalderfestival er jo virkelig … alle og enhver, konkluderer Anette Månsson. - Den yngste frivillige lå endnu i sin mors liv, da han startede, og han er stadig aktiv, nu som frivillig i Valdemars Værksted (som lærer børn om håndværk / red.). De ældste var omkring de 90 og kunne lige stå og lange lokalbryg over disken i et par timer. Vi har folk med forskellige udfordringer, men der er også plads til dem.

- Der er opgaver til os alle sammen, og det giver et fantastisk velvære hos mennesker at arbejde sammen om det her.

For Ringsted som by er der skabt et samlingssted, der også er åbent for besøgende udefra. Hvis tidsplanen holder, bliver middelalderen igen til nutid i 2022. For deltagerne er tidsrejsen – også den, der fører frem – for længst begyndt.

FAKTABOKS

Ringsted Middelalderfestival har været afholdt i 2009, 2010, 2012, 2014, 2016 og 2018 – hver gang omkring et nyt tema, der inddrager én eller flere af de kongelige, som ligger begravet i Sct. Bendts Kirke.

Det anslås, at den seneste festival i august 2018 havde op mod 15.000 besøgende.

Næste festival finder sted i 2022.

Odsherred-provst om samskabelse:

Sommerhusgæsterne skal selv være med til at udvikle sommerkirken

Rekrutteringen af en ny præst til Vig Kirke er i fuld gang. Samskabelse omkring kirken i sommerlandet bliver en væsentlig del af den nye præsts arbejdsområde, siger provst Karin Bundgaard Nielsen

Tekst og foto: Rasmus Birkerod

Hvis Odsherred Provsti skal blive endnu bedre til at skabe en relevant kirke for sommerhusgæsterne, så bliver samskabelse helt afgørende.

Det er budskabet fra provst Karin Bundgaard Nielsen.

- Vi er nødt til at tænke i samskabelse, så vi kan finde nye måder at være kirke for sommerhusmenigheden på, måder, som vi ikke selv kan tænke os frem til. Vi skal væk fra servicekirken, der forestiller sig, hvad behovet kan være, og hen til, at vi sammen med denne "vekslende menighed" finder ud af, hvordan kirken bliver relevant for dem, siger Karin Bundgaard Nielsen.

Odsherred Kommune er Danmarks største sommerhuskommune. Her bor godt 33.000 indbyggere fast. Men når alle sommerhuse er belagt, så stiger befolkningstallet til op mod 150.000.

Samskabelse med sommerhusgæsterne bliver en væsentlig del af ansvarsområdet for den nye præst i **Vig Sogn**. En stilling, som endnu ikke er besat.

- Det er simpelthen så vigtigt, at den præst vi ansætter, ikke er en, der har alle svarene på forhånd, men evner at lytte sig frem til hos sommerhusbeboerne, hvordan vi kan være kirke i fællesskab. Det er samskabelse, siger Karin Bundgaard Nielsen.

I foråret 2019 udgav antropolog Marianne Houmøller-Jørgensen rapporten "Kirken i Sommerlandet". Her konkluderede hun i den 243 sider lange afhandling, at sommerhusgæsterne efterspørger kirken, og at "sommergæsterne oplever et behov for kirken og et ønske om dens tilstedeværelse i sommerlandet".

Men ofte rammer kirkens tilbud forbi i forhold til sommerhusgæsternes ønsker og rytme. For eksempel gør to deltagere i Houmøller-Jørgensens undersøgelse opmærksom på, at de fleste sommerhuse udlejes fra lørdag til lørdag. Pointen er, fortæller sommerhusgæsterne i undersøgelsen, at de færreste når at opdage, hvornår der er gudstjeneste, hvis de ankommer lørdag, og gudstjenesten er søndag morgen.

- Vi er nødt til at tænke i samskabelse, så vi kan finde nye måder at være kirke for sommerhusmenigheden på, måder, som vi ikke selv kan tænke os frem til, siger provst Karin Bundgaard Nielsen fra Odsherred Provsti.

> *"Det er jo lige præcis en pointe med samskabelse. Vi skal være i dialog med sommerhusmenigheden og være mere fleksible.*

- Det er jo lige præcis en pointe med samskabelse. Vi skal være i dialog med sommerhusmenigheden og være mere fleksible. Det kunne for eksempel være, at vi tænker ind, at vi har flere aktiviteter i kirken midt på ugen i de perioder, hvor der er stor belægning på sommerhusene. Vi skal være en synlig og oplagt aktivitetsmulighed på linje med Sommerland Sjælland, Solvognens Fundsted, Malergården, Odsherred Zoo og hvad vi ellers har at byde på heroppe, siger Karin Bundgaard Nielsen.

Hun påpeger, at mange af sommerhusbeboerne i Odsherred rent faktisk har et tættere forhold til deres sommerkirke end til kirken hjemme fra sognet ved deres faste bopæl.

- Mange sommerhuse her er gået i arv fra generation til generation. Mange familiemedlemmer er både blevet døbt og gift i kirken nær deres sommerhus. Det betyder, at kirken i sommerlandet for mange familier faktisk er "familiekirken", og området blevet en særlig emotionel geografisk plet.

Karin Bundgaard Nielsen glæder sig til at se, hvordan kirkerne i Odsherred kan udvikle sig gennem samskabelse med sommerhusmenigheden.

- Potentialet for samskabelse er ret stort her. Sommerhusgæsterne har noget ekstra tid, når de er her, fremfor når de er hjemme. Vi kan se, at mange af vores sommerhusgæster har et stort overskud både menneskeligt og mentalt. Det er et overskud, mange rigtig gerne vil dele ud af og investere hos os. Det skal vi finde ud af at tage imod til glæde for både kirke og menighed.

FAKTABOKS

Det ønsker sommerhusgæsterne sig af kirken

Arrangementer på hverdage

Musik- og sangaktiviteter

Aktiviteter og gudstjenester i naturen

Aktiviteter for børn.

Kilde: "Kirken i Sommerlandet" fra 2019 af antropolog Marianne Houmøller-Jørgensen.

KIRKENS VIRKELIGHED OG SKOLENS VIRKELIGHED

Folkekirkens Skoletjeneste – hvad er det for en størrelse? Det spørgsmål har medarbejderne på stiftets seks lokale skoletjenester sikkert fået stillet før, og måske ikke kun ude på skolerne. Læs med, da Stiftsbladet kiggede forbi hos skoletjenesten til en samtale, der også førte ind på samskabelse og dens relevans for skoletjenestens arbejde

Tekst og fotos: Otto Lundgaard

Klokkerne i **Herfølge Kirkes** tårn sætter skub i solopgangen, som ifølge almanakken først vil finde sted om 22 minutter, alt imens jeg parkerer foran Herfølge Præstegård. For her – i en af præstegårdens længer – holder Folkekirkens Skoletjeneste i Faxe, Stevns & Køge (FiSK) – til.

Der er kaffe på kanden, croissanter i brødkurven og lamperne over arbejdsbordene er tændt på det hyggelige kontor. Sidsel Leth Svensson og Birgitte Krogh har arbejdet godt sammen i 15 år – og kan bekræfte, at de også har det hyggeligt sammen.

Trods det tidlige tidspunkt på denne decembermorgen har Birgitte og Sidsel været i gang på kontoret i et stykke tid. Herom vidner de mange, fyldte papirsposer, der har indtaget gulvet ude i forgemakket og på kontoret. Når vores samtale er forbi, skal skoletjenestens medarbejdere af sted og ud til skolerne med undervisningsmaterialet, pakket i poserne.

SAMARBEJDE INDARBEJDET I KONCEPTET

Hele Roskilde Stift fra Odden til Møn er dækket ind af Folkekirkens Skoletjeneste. I alt seks lokale skoletjenester dækker stiftets 12 provstier, hvoraf Stege-Vordingborg Provsti i en særlig konstruktion er slået sammen med skoletjenesten i det nærliggende Lolland-Falster Stift (se faktaboksen på side 36).

- Vi samarbejder rigtig meget, både med vores kolleger her i stiftet, men også med kollegerne i hele Danmark. På Sjælland har vi et regionssamarbejde, hvor vi mødes fast hver anden måned. Dette projekt fx, fortæller Birgitte Krogh og fremviser en bog fra et undervisningsmateriale, - er vi syv skoletjenester her på Sjælland, der har udviklet sammen: To skoletjenester, der hovedsagelig har skrevet det, én har stået for layout og plakat, én for optagelse af et drengekor, der synger salmerne, som de tilmeldte klasser kan høre på en hjemmeside og så videre. På den måde uddelegerer vi opgaverne.

> *"Lærerne melder også ud, at børnene kommer og siger, at "Hold da op, vi vidste ikke, at kristendomskundskab kunne være så sjovt!"*
>
> Birgitte Krogh

- Her i Køge og Tryggevælde Provstier er vi to medarbejdere; i virkeligheden har vi 58 kolleger, oplyser Sidsel Leth-Svensson og fortæller videre om samarbejdet:

- Til eksempel kan en fjerdedel af det materiale, som vores kolleger i skoletjenesten KViST udvikler, formentlig være at finde i vores årsplan og en fjerdedel i andre skoletjenesters årsplaner, mens de helt selv har lavet den sidste halvdel. Lige nu er vi i gang med at lave et projekt sammen med blandt andet vores kollega Jesper fra KViST. Det hedder "Den store tidsrejse" og handler om kirkebygningens historie. Det er et projekt, som alle skoletjenesterne i Roskilde Stift samarbejder om – og det er derfor, her ligger alle de mursten, siger Sidsel og henviser til en papkasse på samtalebordet, halvt fyldt op med bagte, røde sten i miniformat.

Samarbejdet er indarbejdet i selve konceptet for hver skoletjeneste, hvor der både skal være en lærer og en teolog ansat.

- Det er også et signal om, at det her er et ligeværdigt samarbejde mellem kirke og skole, mellem kirkens virkelighed og skolens virkelighed, forklarer teolog Birgitte Krogh. - Godt nok er det kirken, der betaler, men det foregår på skolens præmisser.

- Hos os kommer pengene til vores arbejde fra ligningsmidlerne, med 50 % fra Køge Provsti og 50 % fra Tryggevælde Provsti, fortæller læreruddannede Sidsel Leth Svensson. - Så når folk spørger, hvem der er min chef, plejer jeg at sige, at vi har 35 menighedsråd. Selvom vi har et repræsentantskab, altså et forretningsudvalg, så er det i princippet de lokale menighedsråd, som er vores arbejdsgivere.

ELEVERNES VIGTIGE FEEDBACK I SAMSKABELSEN

Men et er samarbejde, et andet samskabelse. Hvor oplever I, at det sker?

- Jeg oplever det på to måder, svarer Sidsel Leth Svensson. - Det ene er, at vi skaber noget på tværs af grænserne. Det gælder både i stiftet, hvor vi har et meget tæt samarbejde skoletjenesterne imellem, men også på tværs af stiftsgrænserne, altså at der i princippet sker samskabelse fra Frederikshavn til Køge.

- Det andet er i forbindelsen mellem skolen og kirken. Det sker især, når vi laver pilotafprøvninger. Det er i meget høj grad samskabelse, fordi vi her både har en lærer og nogle elever med. I pilotafprøvningen kører vi et undervisningsforløb af på en klasse, og vi afprøver også det tilknyttede kirkebesøg med en præst. Her kan vi aflæse, hvad der virker, og hvad der ikke virker, og efterfølgende rette undervisningsforløbet til. Så dér sker evalueringen så at sige, *inden* vi udbyder det færdige projekt mere end efter.

- Det gør vi efterhånden med alle større projekter, så vi kan sikre os, at de materialer, vi kommer ud med, virker. Alene af den grund er pilotforløbene vigtige, for når vi ikke er sammen med børn hver dag, så er de gange om året, vi er sammen med dem, meget værd.

Sker det, at skolerne kommer til jer med ønsker om undervisningsmateriale?

- Det sker ikke så tit, men det sker, svarer Birgitte Krogh, og Sidsel Leth Svensson følger op: - Det skete i forbindelse med 2017 – Lutheråret – hvor skolerne i Tryggevælde Provsti bad os om at lave reformationsprojekter til alle klassetrin, som de kunne bruge i hele Faxe Kommune. Nu sker det også oftere, at en lærer siger om et af vores projekter "Nej, hvor er det lækkert! Det må I godt lave en anden gang". Sådan noget sker oftere, end at de beder os om at lave noget specielt materiale.

- Ellers prøver vi selv at komme hele vejen rundt, forklarer Birgitte Krogh. - For det nytter jo ikke, at vi fx kun laver salmesangsprojekter. For man kan sige, at de taler til nogle lærere, og så er der noget materiale, hvor der er et kreativt forløb som taler til nogle andre, og noget livsfilosofisk, der igen taler til nogle. På den måde prøver vi også på at have forskellige tilbud, der henvender sig til forskellige lærere og målgrupper.

Hvordan mærker I, om jeres materiale er brugbart?

- Det er lidt forskelligt, svarer Sidsel Leth Svensson. - Som regel får vi mest tilbagemeldinger, når lærerne tilmelder sig det næste undervisningsprojekt. Eller når vi – som vi skal i dag – er ude med materialer på skolerne og får masse tilbagemeldinger, fordi der vil være lærere, der fortæller om det sidste projekt, de og deres klasse var med i.

Birgitte Krogh følger op: - Der var en lærer, der i sidste uge skrev til os: "Hvornår er det, jeres nye projekt kommer? Jeg sidder og arbejder med 'På jagt i Det Gamle Testamente', og eleverne, de elsker det!" – og så kunne vi skrive tilbage, at "Det kommer i næste uge, men faktisk er vi ved at lave et nyt projekt til næste år om 'På jagt i Det Nye Testamente'", og så skriver hun tilbage: "I skal skrive mig op på ventelisten med det samme". På den måde er der en god kontakt, synes jeg.

SET ELLER OVERSET

Undervejs viser Birgitte og Sidsel et udvalg af de undervisningsmaterialer, som FiSK har udbudt til indskolingen, mellemtrinnet og udskolingen. Heraf genkender jeg (som præst) materialet fra reformations- og salmesangsprojekterne, hvor flere skoler gjorde brug af den lokale kirke; men skoletjenestens materialebank er virkelig bred og imponerende, jf. Birgittes udtalelse om de mange lærere og målgrupper. Som fx et nyt materiale, hvor eleverne skal fortolke danske salmer via stemningen i skagensmalerier.

I et andet materialesæt bliver klassiske myter holdt op imod bibelske fortællinger og lignelser, som fx i et sæt til udskolingsklasserne, "Set eller overset", hvor den græske Narcissus-myte holdes op imod Lukasevangeliets fortælling om Jesus og Zakæus. Birgitte fortæller videre, at temaet i "Set eller overset" er gensidig anerkendelse; om hvad det vil sige at blive set og blive overset, og hvad det gør ved et menneske.

- Vi havde entreret med en skuespiller, Jesper la Cour Andersen, som skulle opføre en genfortælling af Narcissus-myten i en række lokale kirker, 10 gange faktisk fordi der var så mange, der gerne ville se det. Så kom coronaen! - men Jesper tilbød selv at flytte sin optræden ud på skolerne og ændre sin fortælling lidt, så han mødte eleverne på stedet, frem for at de skulle møde op i kirken

- Da er det nemmere og rarere for os at justere et koncept end at skulle aflyse helt, tilføjer Sidsel.

Hvad opfatter I, at det giver eleverne at blive undervist på den måde?

Sidsel Leth Svensson svarer efter en kort pause: - At det gør, at kristendomskundskab lige pludselig bliver et fag, der bliver superspændende og mere interessant. Vi oplever at lærere tilvælger kristendomskundskab som fag, fordi de har mulighed for at køre nogle ret spændende forløb.

- Lærerne melder også ud, at børnene kommer og siger, at "Hold da op, vi vidste ikke, at kristendomskundskab kunne være så sjovt!", bekræfter Birgitte Krogh.

SLANGEN I TRÆET

Mellem skrivebordene ved kontorvinduerne står en massiv, træagtig stueplante, i hvilken en slange hænger med hovedet nedad. Sådanne skabninger er omtrent lige så almindelige på egnen som den hærfugl, byen Herfølge har sit navn efter. Alligevel spørger jeg til, om Birgitte og Sidsel fornemmer nogle slanger i paradiset i form af udfordringer på skolerne.

- Lige da vi startede, var der lærere, der tænkte, at hvad var nu det for noget? - at folkekirken kom her og gik ind og lavede undervisningsprojekter, begynder Sidsel Leth Svensson.

- Det tog nogle år, fortsætter Birgitte Krogh, - og det ser man typisk, når der starter en ny skoletjeneste; men også at den vokser for hvert år. Man kan ikke starte og være store fra Dag 1, for det er også et tillidsforhold, det handler om. Når Sidsel og jeg tager rundt på skolerne med materialer, er det også en god anledning til lige at komme forbi og sige hej til nogle af lærerne og sætte et ansigt på, ikke?

- Men det er også sådan, at kristendomskundskab er det fag i folkeskolen, hvor der er færrest lærere, der underviser i det, der har det som linjefag. Det er under 20 % af dem, der underviser i faget, der er linjefagsuddannet, påpeger Sidsel Leth Svensson. - Så jeg tænker også lidt, at vi er en hjælpende hånd til de mange lærere, som faktisk rigtig gerne vil faget, men ikke har haft det på seminariet i sin tid.

Men af og til hører man om religionsforskrækkelse blandt lærere, som fx at grænserne for hvad, der er undervisning, og hvad der er forkyndelse, virker vanskelige at definere. Er det fx ikke forkyndelse af den kristne tro at synge salmer i kristendomsundervisningen?

- Børn skal lære Ingemann og Grundtvig at kende som deres kulturarv, svarer Birgitte Krogh. - Salmer er derfor defineret som kultur.

- I princippet, siger Sidsel Leth Svensson, - hvis klassen havde et undervisningsforløb om bøn i forskellige religioner, så måtte præsten gerne inddrages i undervisningen og fortælle om Fadervor, at den består af syv bønner, at vi gør sådan, når vi beder, alt det må præsten gerne. Det, man ikke må, er at opfordre børnene til at knæle, folde hænderne og bede med. Det er lige det med grænsen.

- Jeg plejer at sammenligne det med, at jeg ikke ville have noget imod, at min datter kom ind i en moské og fx hører, hvordan fredagsbønnen foregår, uddyber Birgitte Krogh, - men jeg ville ikke bryde mig om, at hun skulle bede med. Så det er egentlig rimelig enkelt; man skal bare lige vende den rundt.

Kaffen er drukket, og croissanterne fortæret, alt imens dagslyset er brudt igennem. Arbejdsdagen venter i lighed med skolerne, der skal have bragt papirsposerne med undervisningsmateriale ud. På vej ud ad døren når jeg en sidste gang at udtrykke min beundring for slangen.

- Det er min datters gamle legetøj, oplyser Birgitte. - Men vi tog den med på en skolemesse, hvor lærerne kunne vælge mellem et sundt æble eller usundt slik!

- Og i stedet for at smide den ud, besluttede vi, at den kunne få lov at bo på vores kontor, supplerer Sidsel. - Og alle kender jo slangen som symbol.

Mange kender vel også fisken, - når nu man betænker jeres navn, FiSK?

- Selvfølgelig er fisken det gamle kristne symbol, svarer Birgitte Krogh, - men vores navn var allerede valgt, da vi blev ansat i Folkekirkens Skoletjeneste. Konsonanterne stod dengang for Folkekirkens - Skoletjeneste - Køge. Siden er de to andre kommuner kommet til, og derfor er vi så blevet: Faxe - Stevns - og Køge. Så på den måde passer navnet og symbolet fint.

Stiftsbladets udsendte kan her til sidst oplyse, at medarbejderne på FiSK efterfølgende nåede ud med alt materialet. Lige før skolerne blev lukket ned – og for anden gang i 2020.

FAKTABOKS

Folkekirkens Skoletjeneste i Roskilde Stift:

FiSK - Folkekirkens Skoletjeneste i Faxe, Stevns & Køge - www.fsfisk.dk

SKKS - Folkekirkens Skoletjeneste i Kalundborg og Slagelse - www.skks.dk

SKIBET - Folkekirkens Skoletjeneste i Roskilde, Lejre, Greve og Solrød - www.fs-skibet.dk

KNiPS - Folkekirkens Skoletjeneste i Næstved www.skoletjenesten-knips.dk

SYLF - Folkekirkens Skoletjeneste på Sydsjælland Lolland og Falster - www.sylf.dk

KViST - Kirkerne i Vestsjællands SkoleTjeneste www.kirkekvist.dk

Skuespiller Jesper la Cour Andersen i en karakteristisk position i sin fortolkning af Narcissus-myten. Hans optræden på flere skoler i Faxe, Stevns og Køge Kommuner vakte opsigt, men også interesse blandt eleverne. Foto: Frida Gregersen.

Lærer:
"Jeg er ret vild med de her skole-kirke-projekter"

Et undervisningsforløb fra skoletjenesten fik i den grad involveret eleverne, da Narcissus besøgte Nordskovskolen

Da corona-nedlukningen ramte landets skoler i december, var lærer Mie Festersens udskolingsklasse på Nordskovskolen i Haslev godt i gang med undervisningsmaterialet "Set eller overset", skabt af Folkekirkens Skoletjeneste i Faxe, Stevns og Køge.

Med "godt" menes "supergodt", forstår vi på hende.

For tiden ligger arbejdet med materialet stille, eftersom det bl.a. indeholder et rent praktisk projekt, hvor eleverne aktivt skal gøre en forskel for hinanden. Noget, der kan være svært at få præsenteret og få iværksat rent online, vurderer Mie Festersen. Det ændrer dog ikke på, at forløbet begyndte fantastisk og i den grad fik involveret eleverne i hendes klasse. Noget, de åbenbart ikke havde ventet – og slet ikke på deres egen skole.

"Set eller overset" handler om den gensidige anerkendelse, som betyder en del for børnene i de store klasser. Materialet omfatter Zakæus-fortællingen fra Det Nye Testamente, men tager sit udgangspunkt i den græske mytologi – i Narcissusmyten om den unge mand, der forelskede sig i sit eget spejlbillede. Mie Festersen fortæller:

- Vi blev tilbudt en fortælle-forestilling her på skolen, hvor vi fik Narcissus-myten genfortalt (af skuespiller Jesper la Cour Andersen / red.). Og den del af det – den første del af projektet – har vi arbejdet med. Det var en supergod måde at få forløbet sat i gang på!

Hvad sagde det eleverne, at de fik stoffet præsenteret på den måde?

- Jeg havde forinden læst myten højt for dem, fortæller Mie Festersen, - men det er bare overvældende med en person, der tolker myten for dem på en meget personlig måde. Eleverne er jo til stede i rummet sammen med fortælleren, og det tror jeg gjorde indtryk på nogle af dem, at en fortælling, som jeg som lærer bare læser højt, også kan få dét liv på en anden måde.

- Det åbner jo altid op; for når et levende menneske genfortæller på den måde, så får man langt større indsigt i indholdet i en fortælling. Han tolker lidt på det, og noget fylder mere end noget andet, og pludselig spørger han dem om noget, inddrager dem – og han fylder jo. De får ikke bare lov til kun at sidde og se på og lytte, og det synes jeg var rigtig fint.

- Det er altid fantastisk, når der er sådan en del med i et projekt. Jeg er ret vild med de her skole-kirke-projekter, fordi de er meget hverdagsagtige og alligevel rammer indholdet de mål, som jeg skal arbejde med i skolen.

Michelangelo Merisi da Caravaggio 1597-1599

Sygehuspræst producerer digital gudstjeneste med Region Sjælland

Thomas Gudbergsen, Sygehuspræst på Holbæk Sygehus, producerede sammen med Region Sjælland en digital gudstjeneste til de patienter, der var indlagt i julen

Tekst: Sidsel Drengsgaard

"Regionen og sygehusene er rigtig gode samarbejdspartnere!"

Sådan lyder det fra sognepræst og sygehuspræst på Holbæk Sygehus og Psykiatrisygehuset Slagelse, Thomas Gudbergsen.

Senest har han samarbejdet med Holbæk Sygehus og Region Sjælland om produktion af en digital julegudstjeneste.

Da kalenderen nærmede sig december sidste år, måtte Thomas Gudbergsen erkende, at corona-situationen satte en stopper for at holde julegudstjenester på sygehusene i dagene op til juleaften, som han ellers plejer at gøre.

Det vendte han med sygehusledelsen – og de ville gerne samarbejde med ham om at producere en digital julegudstjeneste, som patienter og pårørende kunne streame i juledagene. De tilbød også at vise den på en nyetableret tv-kanal, Holbæk Sygehus Kanal, der er tilgængelig på patienternes stuer.

Region Sjælland stillede en producer til rådighed. Gudstjenesten blev optaget i Tveje Merløse Kirke i Holbæk Provsti den 14. december, og det tog godt syv timer at få optagelserne i hus. Region Sjælland stillede en producer, en lydmand og udstyr til rådighed for optagelsen, hvor Thomas Gudbergsen og to professionelle sangere medvirkede.

Thomas Gudbergsen er både begejstret for resultatet og for samarbejdet med sygehuset og Region Sjællands producer.

-De er rigtig gode samarbejdspartnere. De har virkelig øje for patienternes behov, også når det handler om de eksistentielle og åndelige behov, vi mennesker kan have. Det, at de stiller en professionel producer, lydmand og udstyr til rådighed, gør, at produktet får en helt anden kvalitet, siger han.

VICEDIREKTØR SÆTTER PRIS PÅ SAMARBEJDET

Udover samarbejdet om den digitale julegudstjeneste samarbejdede Thomas Gudbergsen også med sygehusledelsen om en alternativ måde, hvorpå patienter og ansatte kunne synge julen ind sammen.

-Vi plejer at mødes til en koncert, men i år gik jeg sammen med sangerne, der også medvirkede i julegudstjenesten, rundt til fire udvalgte steder i sygehusets atriumgårde, hvor de sang små koncerter for patienterne, der lyttede gennem åbne vinduer. Det var en virkelig fin oplevelse, og flere har meldt tilbage, at det var en rørende oplevelse, der for en stund tog tankerne væk fra corona og indlæggelse, fortæller Thomas Gudbergsen.

Vicedirektør på Holbæk Sygehus Lone Bjørklund er også rigtig glad for samarbejdet.

- Vi ville gerne give vores patienter en så normal jul som overhovedet muligt, selvom der er Covid-19, og på trods af, at de skal tilbringe dagene op til julen på et sygehus. Så vi er rigtig glade for samarbejdet med vores sygehuspræst og de to sangere, siger hun.

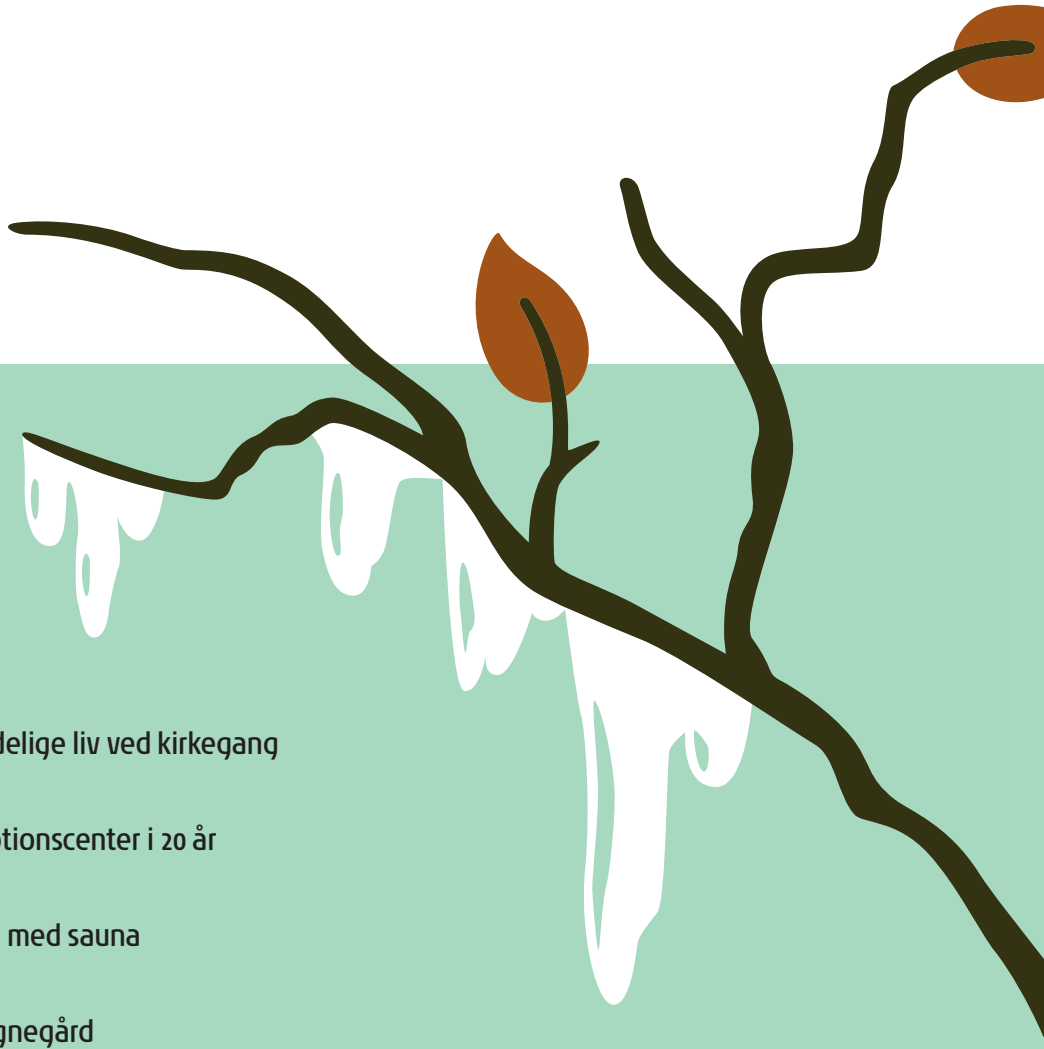

VINTERDIGT

Hvad er livet?
Jeg får tanket op i mit åndelige liv ved kirkegang
Kirken er lukket
Jeg har motioneret på motionscenter i 20 år
Der er lukket
Jeg har vinterbadet i 20 år med sauna
Saunaen er lukket
Jeg er aktiv i Vipperød sognegård
Der er lukket
Jeg har fast frivilligt arbejde hver onsdag på Sporvejsmuseet
Jeg føler det ikke længere trygt med de mange mænd fra København og vores høje alder
Jeg skulle have haft foredrag og kursus med Mette
Det er udsat
Jeg kan med mundbind besøge min alzheimerramte kone på plejehjem uden kontakt med andre
Jeg har søn og svigerdatter + 2 drenge boende tæt ved
Der er åbent

Vi skal lære af pandemien
Intet bør blive som før
Vi misbruger den lille jordklodes ressourcer
Hvad vil vi med livet?
Vi kommer ikke til at gøre som vi plejer

Finn Erik Larsen, Vipperød